
Fransız İhtilâli

Yazar

Yrd.Doç.Dr. Kemal YAKUT

ÜNİTE

4

Amaçlar

Bu üniteyi çalıştıktan sonra;

- Fransız İhtilâli'nin nedenleri hakkında bilgi edinecek,
- İhtilâlin başlamasını ve hangi aşamalardan geçtiğini kavrayacak,
- İhtilâlin temel ilkelerini ve bu ilkelerin Avrupa'yı nasıl etkilediğini öğreneceksiniz.

İçindekiler

- Giriş 69
- Fransız İhtilâli'nin Nedenleri 69
- İhtilâlin Başlaması ve Gelişmesi 75
- Fransız İhtilâli'nin Avrupa'da Etkileri 82
- Özet 82
- Değerlendirme Soruları 83
- Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar 84

Çalıřma Önerileri

- Kitabınızın, "Aydınlanma Çağı" ünitesinde verilen bilgileri anımsayınız.
- Fransız İhtilâli'nin modern dünyanın oluşmasında büyük katkısı olduğunu unutmayınız.
- Fransız İhtilâli'nin "Atatürkçü düşünce sisteminin" oluşmasındaki etkilerini tartışınız.

1. Giriş

Fransa'nın 18. yüzyılda içine düştüğü toplumsal, siyasal ve ekonomik bunalımlar, Fransız İhtilâli'nin çıkmasında başlıca etkenler olmuştu. Ancak, Fransız İhtilâli'nin gündeme getirdiği özgürlük, eşitlik, kardeşlik, milliyetçilik gibi siyasal kavramlar tüm dünyayı etkiledi.

Fransız İhtilâli'nin gerçekleşmesinden kısa bir süre sonra bu ilkeler, ihtilâlciler tarafından savaş yoluyla "özgürlüklerini elde etmek isteyen halklara yardım ve kardeşlik sağlanması" düşüncesiyle tüm Avrupa'ya yaygınlaştırılmaya çalışıldı. Ancak, Avrupa'daki monarşik yönetimler ve ayrıcalıklı sınıflar, ihtilâlin kendi aleyhlerine olduğunu bildiklerinden, bu ilkelerin kendi ülkelerinde yayılmaması için büyük çaba gösterdiler. Fakat, ihtilâl, yeni bir dünya hedeflediğinden Avrupa'nın siyasal haritasını ve güçler dengesini büyük ölçüde değiştirdi. Özellikle, 19. yüzyılın başlarından itibaren, ihtilâlin ilkeleri Avrupa'da siyasal, toplumsal ve ekonomik olaylara yol açtı.

2. Fransız İhtilâli'nin Nedenleri

Fransız İhtilâli'nin çıkmasına yol açan ilk adım; 5 Mayıs 1789'da Etats-Généraux'nun toplanması oluşturuyor ise de, gerçekte bu ihtilâli doğuran nedenler uzun bir tarihsel sürecin içinde oluştu. Bunları iç ve dış nedenler olmak üzere iki gruba ayırabiliriz.

2.1. İç Nedenler

İç nedenleri siyasal, toplumsal ve ekonomik olmak üzere üç kısımda incelemek mümkündür.

2.1.1. Siyasal Nedenler

İhtilâlden önce Fransa'nın siyasal yönetimi nasıldı?

Tüm Avrupa ülkelerinde olduğu gibi Fransa'da da, mutlak yönetim egemendi. Fransız Kralı'nın iktidarını Tanrıdan aldığı ve yeryüzünde hiç bir güce boyun eğmediği, tam ve mutlak hükümran olduğu inancı vardı. Ancak, mutlak bir monark olan kral, daha etkin bir yönetim için büyük toprak sahiplerine, rahiplere ve soylular sınıfına dayanmıştı. Bu monarşik sistem içinde Fransız halkından ise, krala ve hükümete itaat edilmesi istenmişti.

18. yüzyıla gelindiğinde devlet kurumlarının büyük çoğunluğu kralın elinde toplanmıştı. Nitekim, 14. Louis, bunun bir sonucu olarak "devlet benim" ifadesini kul-

lanmıştı. 15. Louis ise, 13 Mart 1766'da yaptığı bir konuşmada, "yüce iktidar yalnız bendedir. Yasama gücü kayıtsız şartsız yalnız bendedir. Toplum düzeni tamamıyla benden doğar, milletin hak ve menfaatleri tabii ki bende toplanmıştır ve yalnız benim elimdedir" demişti.

Fransız Monarşisi, 18. yüzyılın başlarından itibaren idârî ve malî olarak iflasın eşiğine gelmişti.

İhtilâlin siyasal nedenleri nelerdir?

16. Louis döneminde devletin çözülmesi iyice belirginleşmişti. Özellikle, Amerika Savaşı, Fransa'yı ağır bir borç yükü altına sokmuştu. Bununla birlikte, kral, harcamalarında hiçbir kısıtlamaya gitmemiş ve Versailles Sarayı'nda lüks bir hayat yaşamaya devam etmişti. Aristokratlar da, sahip oldukları ayrıcalıkları korumakla birlikte, devletin tüm resmi makamlarına görevli olarak atanmışlardı. 1780'lere gelindiğinde, orduda bir subaylık satın almak için bile dört soylu aileye akraba olmak zorunluluğu vardı. Bu gelişmeler, 18. yüzyılın sonlarına doğru siyasal yönetim ile halkın arasındaki ilişkileri kopma noktasına getirmişti. Bunların yanısıra, ekonomik ve toplumsal hayatta önemli bir güç haline gelmiş olan burjuva sınıfı da, halkın bu hoşnutsuzluğunu kullanarak siyasal iktidara ortak olmak istemişti.

2.1.2. Düşünce Alanındaki Gelişmeler

Aydınlanma felsefesi hangi siyasal düşünceleri ileri sürmüştür?

18. yüzyıl "aydınlanma felsefesi" Fransa'da önemli gelişme göstermişti. Bütün insanlığı mutluluğa kavuşturacak yönetim şeklinin, insan aklı tarafından bulunabileceği inancı vardı. Siyasal yönetimlerin kaynağı "tanrısal" olmaktan çıkartılmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte, akla doğaya, insanın mutluluğuna aykırı tüm peşin yargıların, boş inançların ortadan kaldırılması düşünülüyordu.

Aydınlanma felsefesi, Avrupa'da en fazla Fransa'da yayılma olanağı bulmuştur. Bu düşünce sistemi, Fransa'nın mevcut düzenini (Ancien Régime) hedef almış ve bu düzenin değiştirilmesi gerektiğini öne sürmüştür. Nitekim, ihtilâl, Fransa'da çıkmış ve siyasal iktidarın değiştirilmesi yoluna gidilmiştir. Aydınlanma felsefesinin en önemli temsilcileri (Montesquie, Voltaire, Jean-Jacques Rousseau, Diderot) Fransa'dan çıkmıştır.

Montesquei (1689-1755)

Montesquei nasıl bir siyasal düzen istemiştir?

Aristokrat kökenli bir düşünür olmasına karşın, krallık istibdatına karşı olmuştur. 1721 yılında kaleme aldığı "İran Mektupları" adlı eserinde Fransa'nın toplumsal ku-

rumlarını hicvetmiş, kiliseyi, 14. Louis mutlakçılığını, aristokrat sınıfın bozulmasını eleştirmiştir. Bununla birlikte, 1734-1748 tarihleri arasında yazdığı "Kanunların Ruh-u" kitabında ise, toplumsal kurumların, anayasaların, yasaların oluşmasında çevre ve gelenekleri başlıca etkenler olarak saymıştır. Montesquie, aristokratik ayrıcalıkların parlamento yolu ile krala karşı korunup sürdürüldüğü İngiliz siyasal düzenini örnek almış ve Fransa'da da buna benzer bir "anayasalı monarşi" kurulmasını önermiştir. Devlet iktidarını meydana getiren yasama, yürütme ve yargı kuvvetlerinin de birbirinden ayrılması gerektiğini ifade ederek, ihtilâli hazırlayan fikri gelişmeye önemli katkıda bulunmuştur.

Voltaire (1694-1778)

Voltaire, hangi görüşleri ileri sürmüştür?

Feodal sisteme, özellikle kiliseye karşı çıkmıştır. Voltaire, temsile ve parlamento-nun üstünlüğüne inanmamış, aydın despotluğundan yana olmuştur. Aydın bir kralın halkın isteklerini sezerek gerekli reformları yapmasını istemiştir. Keyfi tutuklamalara son verilmesini, işkence ve ölüm cezasının kaldırılmasını, cezaların suçlarla orantılı olmasını, iç gümrüklerin kaldırılmasını, bazı feodal haklara son verilmesini, vicdan ve düşünce özgürlüğü gibi somut amaçların mücadelesini vermiştir. Krallığın tanrısal haklara dayanmadığını göstermeye çalışarak, insan aklını yüceleştirmiştir.

Jean-Jacques Rousseau (1712-1778)

J.J. Rousseau nasıl bir siyasal düzen istemiştir?

Yoksul bir saatçi baba ve dans öğreticisi annenin oğlu olarak dünyaya gelmiştir. Bu nedenle, geliştirdiği siyasal düşünceler, yoksul halk kesimlerini hedef almıştır. 1746'da yayınladığı "Toplumsal Sözleşme" adlı eserinde devlet ve toplumsal yaşama ilişkin görüşlerini belirtmiştir. O, insanların, devleti kendi aralarında yaptıkları bir sözleşmeyle ve kendi iradeleriyle kurduklarını ileri sürerek, egemenlik anlayışına yenilik getirmiştir. Böylece kralın tanrısal egemenliğini yıkmış, yerine halkın egemenliği görüşünü getirmiştir. Rousseau, tüm insanların eşit ve özgür doğduğunu öne sürerek, eşitliğin ve özgürlüğün toplumsal yaşamda da sürmesi gerektiğini belirtmiştir.

Diderot (1713-1784)

Diderot'un çıkardığı Ansiklopedi'de hangi görüşlere daha fazla yer verilmiştir?

Dönemin Fransız aydınlarınının makaleler yazdığı bir ansiklopedi çıkarmış, bununla siyasi, sosyal konularda ve düşünce alanında halkı aydınlatmaya çalışmıştır.

Diderot'un düşünceleri ile Ansiklopedi'ye hakim olan düşünceler birbirini tamamlamaktadır. Gerek Diderot'ta gerekse Ansiklopedi'de materyalist felsefe egemendir. 18. yüzyılda ekonomi alanında yaygın olan faydacılık teorisi Ansiklopedide yer almıştır. Bu konuda şu görüşler ileri sürülmüştür: "Siyaset, ekonomiye bağımlı olmalıdır. Politikaya ekonomik amaçlar yön vermelidir. Temel özgürlük, ekonomik özgürlüktür. Devletin görevi, yurttaşlara ekonomik özgürlükleri sağlamaktır".

Ansiklopedi'nin siyasi alandaki tek kaygısı, dengeli ve sağlam bir yönetimin kurulması, ekonomik ve kültürel alanlardaki girişimlerin güçlendirilmesidir. Genel tutumuyla ne ihtilâlden ne de demokrasiden yanadır. Tarihten kopuk, sosyal gelişmelere kapalı bir devlet anlayışına sahiptir. Ancak, Ansiklopedi, kapitalizmin gelişme halinde olduğu bir ortamda, geçmişle bağların kopuşunu dile getirerek ihtilâlin hazırlanmasında büyük etken olmuştur.

2.1.3. Toplumsal Yapı

İhtilâlden önce Fransa'da kaç toplumsal sınıf vardı?

İhtilâlden önce Fransız toplumu, hukuk açısından üç temel sınıfa ayrılmıştı. Bunlar, asiller, rahipler ve üçüncü sınıf (Tiers Etat) olarak adlandırılmıştı.

İhtilâlden önce asillerin durumu nasıldı?

Asiller, devletin bütün yüksek memuriyetlerini ve ordudaki komuta kademelerini ellerine geçirmişlerdi. Vergiden bağışık olan bu sınıfın ana gelir kaynağı, feodal hukuka göre köylülerin ödedikleri vergilerdi. Geniş arazileri ve malikâneleri vardı. Ancak, asiller de kendi aralarında kılıç asilleri (la noblesse d'épée) ve cüppe asilleri (la noblesse de robe) diye bölünmüşlerdi. Kılıç asilleri eski feodal beylerin çocuklarıydı. Cüppe asilleri ise, daha çok kral tarafından asilleştirilmiş ya da çeşitli yollarla bu ünvanı kazanmış kimselerdi. 1789 öncesi Fransa'da yaşayan asillerin sayısı 350 bin kadardı ve nüfüsün %1,5'ünü oluşturmuşlardı. Asillerin 4 bin kadarı Versailles Sarayı'nda kralın yanında yaşıyordu. Lüks içinde yaşayan bu asiller, İngiltere'dekinin tersine, iktisadi faaliyetlerde bulunmaları yasaktı. Bu nedenle sürekli borçlanmışlardır. Fransa'daki toprakların 1/5'ni elinde bulunduran asiller, hergeçen gün kötüleşen durumlarını düzeltmek için, köylüleri sıkıştırmaya başlamışlardı. Bu tavır da, halkın büyük çoğunluğunun asillere karşı nefret duymalarına yol açmıştır.

Rahiplerin ekonomik gücü nasıldı?

Rahipler, ülkede başta gelen imtiyazlı sınıfı oluşturuyordu. Bu sınıf, kendi içinde sıkı bir biçimde örgütlenmişti. Temsilcilerinin toplanarak kararlar aldığı meclislere sahiptiler. Bu meclis, beş yılda bir toplanarak krala yapılacak yardımı, kendilerini ilgilendiren çeşitli konuları, dini inançların savunulması için ne gibi önlemler alınma-

sı gerektiğini görüşürlerdi. Rahipler, ancak özel mahkemelerde yargılanabiliyorlardı. Kilise, büyük bir servete sahipti. Şehirlerdeki değerli birçok gayri menkulün yanında Fransa'nın topraklarının %6'ya yakın bir kısmı kilisenin malıydı. Kilise, ayrıca tarım ürünleri üzerinden, aşara benzer bir vergi toplama hakkına sahipti. 1789 ihtilâli öncesinde sayılarının 120 bin kadar olduğu tahmin edilen rahipler, üç gruba ayrılmışlardı. Bunlar, soylu rahipler, tarikatçılar ve aşağı rahiplerdi. Soylu rahipler, daha çok aristokrat sınıftan gelme kişilerdi. Bunların sayısı 5-6 bin dolayında olmasına rağmen, kilisenin elde ettiği gelirin büyük çoğunluğunu kontrol ederlerdi. Tarikatçı rahiplerin sayısı ise, 65 bin kadardı. Ancak, bunlar büyük bir ekonomik çöküntü içindeydi. Halkla iç içe yaşayan ve sayıları 50 bin kadar olan aşağı rahipler de, sıradan halk gibi toplumsal ve ekonomik sorunlarla karşı karşıya kalmışlardı.

Üçüncü sınıfın yapısı nasıldı?

Tiers-Etat (üçüncü sınıf) ise, asiller ve ruhban sınıfının dışında kalan, bütün ayrıcalıksız unsurlardan oluşmaktaydı. Bu anlamda, karmaşık bir yapıya sahipti. Bu sınıfı, öteki iki sınıftan ayıran temel olgu, hukuksal ve siyasal ayrıcalıklardan yoksun olmalarıydı. Fransız İhtilâlini önemli ölçüde etkileyen düşünür ve siyaset adamı, rahip Emmanuel Sieyès'in "Üçüncü Sınıf Nedir?" adlı broşüründe, bu sınıfı tanımlamak üzere sorduğu sorular ve verdiği yanıtlar şöyledir:

- Üçüncü sınıf nedir? Her şey.
- Yürürlükteki siyasal düzende üçüncü sınıfın yeri nedir? Hiç.
- Üçüncü sınıfın amacı nedir? Siyasal düzende bir yeri olmak.

Fransız köylüsünün karşı karşıya kaldığı sosyal ve ekonomik sorunlar nelerdir?

Sieyès'e göre üçüncü sınıf, yani halk, her şeydir. O, ulustur ve devleti yönetmek hakkı ona aittir. Egemenliğin ulusa ait olması gerekir. Karmaşık bir yapısı olan Tiers-Etat (Üçüncü sınıf), ihtilâl öncesi giderek netleşmiş ve iki ana grup şeklinde biçimlenmiştir. Bunlar, köylüler ve burjuvazi idi. Köylüler, halkın çoğunluğunu oluşturmaktaydı. Sayıları 23 milyon dolayında olduğu tahmin edilmektedir. Asillere karşı davacı olmaları, onların cezalandırılmalarını sağlamaları olanaksızdı. 18. yüzyılda feodalitenin toprak düzeni çözülmeye başlamasına rağmen, köylüler, hâlâ feodal yükümlülükler altındaydı. Köylünün hem krala, hem ruhban sınıfına, hem de senyörlere karşı feodal yükümlülükleri vardı. Ürünün bir bölümünü mal ya da para olarak (genellikle dörtte birini) bunlara vermek zorundaydılar. Ayrıca, ürünlerini senyöre ait köprüden geçirmek, değirmeninde öğütebilmek ve fırınında pişirebilmek için vergi adı altında belli ücretler ödemek zorundaydılar. Köylüler için en ağır vergiler, tuzdan ve şaraptan alınanlardı. Bunların dışında, köylülere yüklenmiş daha birçok feodal yükümlülük ve angaryalar vardı. Köylüler bu açıdan, ihtilâl öncesi, Fransa'da en ezilen sınıftı. Karşı karşıya buldukları ağır yaşama koşulları, köylülerin siyasal bilince ulaşmalarını ve daha iyi bir düzen için mücadele etmelerine neden olmuştur.

Burjuvazinin temel isteği nedir?

Burjuvalar da, Tiers-Etatin (üçüncü sınıf) içinde ağır basan, iktisaden üstün bir sınıftı. Asiller ve ruhban sınıfından farkı, siyasal ve hukuksal ayrıcalıklardan yoksun oluşlarıydı. Vergiden muaf değillerdi, her devlet memuriyetine giremezlerdi. 15. ve 16. yüzyıllardan sonra gittikçe güçlenen burjuvazinin temel geçim kaynağı, ticaret ve zenaattı. Aralarında pek çok aydınının da bulunduğu burjuvazi, 18. yüzyılda toprak düzeni ve kentlerdeki lonca sistemiyle çatışmaya başlamıştır. Bununla birlikte, siyasal iktidarı ele geçirme çabası içine de girmişlerdir. Bu anlayışı Fransız İhtilâli'nin çıkmasında belirleyici temel nokta olmuştur.

2.1.4. Ekonomik Nedenler

İhtilâlden önce halkın karşı karşıya kaldığı ekonomik sıkıntılar nelerdir?

18. yüzyıl boyunca süren uzun savaşlar ve aşırı tüketim, mali ve ekonomik yapıyı tümüyle çökertmişti. Bununla birlikte, sanayi alanında meydana gelen gelişmeler de, ekonomik dengesizliği arttırmış ve yeni toplumsal sorunlar ortaya çıkarmıştı. Köylerden kentte göç başlamıştı. Kentlerin kenar mahallelerinde açlık ve salgın hastalıklarla karşı karşıya gelen yeni kitleler oluşmuştu. Ayrıca, 1740 yılından sonra nüfusun hızla artması, tarımsal ürünlere olan talebi arttırmış ve fiyatların yükselmesine yol açmıştı. Bu ekonomik yapı içerisinde toprak zenginliğine dayanan ayrıcalıklı zümrelerin durumu gitgide fenalaşırken, ticaret ve sanayi ile uğraşan burjuvaların ülke ekonomisindeki etkileri de artmıştır.

2.2. Dış Etkenler

2.2.1. Aydınlanma Çağı ve Fransa'ya Etkileri

Rönesans ve Reform hangi yenilikleri getirmiştir?

Avrupa'da Yeniçağ'da ortaya çıkan Rönesans ve Reform hareketleri, düşünce alanında önemli değişiklikler yaratmıştı. Rönesans, insan düşüncesini skolastik kalıpların dar çerçevesinden kurtarmakla kalmamış, serbestçe gelişmesine de olanak sağlamıştı. Bu nedenle, Rönesansı, insan düşüncesine özgürlüğün egemen olması biçiminde tanımlayabiliriz. Reform ise, insan düşüncesine din alanında belli oranda özgürlük getirmişti. Ancak, bu gelişmeler, insanın toplum içerisindeki yerini belirleyememiş, bu alandaki özgürlüğü genişletememiştir.

Aydınlanma Çağı'nda en çok hangi konular ele alınmıştır?

18. yüzyılda "akıl"ın önem kazanması, insanın "birey" olmasında etkili olmuştur. Nitekim, bu yüzyılda en çok işlenen konular; akıl, erdem, mutluluk, faydacılık, bi-

lim ve doğa şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Hatta, bütün insanlığın ilerlemesini, mutluluğa kavuşmasını, karşılaştığı sorunların çözülmesini sağlayacak olanın "evrensel akıl" olduğu inancı dalga dalga yayılmıştır. Aydınlatma felsefesi düşünürlerince ulusların siyasi ve medeni kanunlarının insan akli tarafından oluşturulması benimsenmiştir. Bu düşünce, tüm Avrupa'yı etkisi altına aldığı gibi Fransa'yı da derinden etkilemiştir. Nitekim, 18. yüzyılın Fransız düşünürleri, akıl ilkesini temel alarak eşitsizliğe dayalı siyasi, sosyal ve ekonomik kurumları eleştirmişlerdir. Mutlakiyetçi düzenin yıkılması için düşünceler üretmişlerdir.

2.2.2. Amerika Birleşik Devletleri'nin Bağımsızlığına Kavuşması

Amerikan Bağımsızlık Savaşı, Fransa'daki mutlak monarşinin yıkılmasını hangi yönlerden etkilemiştir?

1774 yılında Amerika'nın on üç kolonisinin İngilizlere karşı savaşa başlaması, Fransızlar tarafından olumlu karşılanmıştır. Hatta, bu mücadele, kişi hak ve özgürlükleri açısından değerlendirilmiştir. Bu bakımdan, Amerika'nın 1776'da "Bağımsızlık Bildirisi" yayınlaması ve 1783'de bağımsızlığını ilan etmesi, Fransa'da hoş karşılanmıştır. Amerikan Bağımsızlık Savaşına bazı Fransızların da katılmış olması ve bağımsızlık bildirisinde ön görülen ilkeleri Fransa'ya taşımaları, toplumun siyasi bilincini arttırmıştır. Nitekim, Amerikan Bağımsızlık Bildirisi'nde yer alan; insanların doğuştan birtakım haklara sahip bulunduğu, bu hakların, temel olarak yaşama, özgürlük ve mutluluğa ulaşma hakkı olduğu, siyasi iktidarların ana amacının insanlara bu hakları sağlamak olduğu gibi düşünceler, Fransa'da mutlakiyetçi düzenin yıkılmasında etkili olmuştur.

Öte yandan, Fransa'nın Amerika'nın bağımsızlık mücadelesinde İngiltere'ye karşı savaşa girmesi, bu ülkenin mali durumunun daha da bozulmasına yol açmıştır. Bu gelişme de, Fransa'daki siyasi, sosyal ve ekonomik çalkantıyı hızlandırmıştır.

3. İhtilâlin Başlaması ve Gelişmesi

3.1. Etats Généraux'un Toplantıya Çağırılması

Etats Généraux ilk kez nasıl toplantıya çağırılmıştır?

Fransa Kralı 1. Philippe, 10 Nisan 1302'de toplanacak vergilerle ilgili bazı kararlar almak üzere asillerden, ruhban sınıfının ileri gelenlerinden ve imtiyazlı kent temsilcilerinden oluşan bir grubu, Paris'te Notre-Dame Kilisesi'nde toplantıya çağırmişti. Kralın bu girişimi Fransa tarihinde önemli bir yere sahip olan Etats Généraux'un temellerini atmıştır. Zamanla temsili bir meclis niteliğini kazanan Etats Générauxlar'ın hukuksal yetkileri sınırlıydı. İktidarın mutlak biçimde kralın elinde olması nedeniyle bu meclisler daha çok bir danışma kurulu niteliğindedi.

İhtilâlden önce Etats Généraux hangi gerekçeyle toplantıya çağırılmıştır?

18. yüzyılın sonlarına doğru Fransa'nın içinde bulunduğu iktisadi ve toplumsal koşullar, ülkenin büyük bir mali bunalımla karşılaşmasına yol açmıştır. Bir yandan halk yoksulluk çekerken, öte yandan kral da, bütçe açığını kapatabilmek için yeni vergiler koymayı planlamıştır. Kral, mali bunalıma bir çözüm bulabilmek amacıyla 1614 yılından beri toplanmayan Etats Généraux'u toplantıya çağırmıştır. Mecliste; asillerden, ruhban sınıfından ve burjuvalardan temsilciler vardı. Her sınıfın birer oyu vardı. Ancak, 18. yüzyılın sonlarında Tiers-Etatı oluşturan burjuva ve köylüler, iktisadi ve toplumsal güçlerine ve ödedikleri vergiye uygun olarak Meclis'e öteki iki ayrıcalıklı sınıfın iki katı temsilci göndermek istemişlerdir. Kral, bu istekleri kabul etmek zorunda kalmıştır. Böylece, Etats Généraux'u oluşturan 1200 üyenin 600'u halk tarafından seçilecekti.

Halkın isteklerini Etats-Généraux'a bildirmek ve seçimleri yönlendirmek üzere Paris'te Otuzlar Kurulu oluşturulmuştu. Bu kurul; asillere hukuk eşitliğinin kabul ettirilmesi, krala bir anayasa ilan ettirilmesi, özgürlüklerin güvence altına alınması, bürokrasinin hafifletilmesi, vergi koyma ve kanun yapma yetkisinin millet temsilcilerine verilmesi gibi istekleri öne sürmüştür.

Etats Généraux 'ta ortaya çıkan sorunun kaynağı nedir?

Etats Généraux'un üyelerinin saptanması için 1789 yılının ilk aylarında seçim yapılmıştır. Toplumsal sınıflar kendi durumlarını iyileştirmek üzere çok şey bekledikleri Etats Généraux, 16. Louis'in çağrısı üzerine 5 Mayıs 1789'da Versailles sarayında toplanmıştır. Meclis'te 300 ruhban sınıfı temsilcisi, 300 asil ve 600 Tiers-Etat temsilcisi vardı. Kral açılış konuşmasında Meclis'in, yalnızca ülkenin mali yapısını düzeltmesini talep etmesi, üyeler arasında huzursuzluk yaratmıştır. Ayrıca, Meclis'teki ruhban ve asillerin eski yönetime göre oy kullanılmasında ısrar etmeleri, Tiers-Etat temsilcilerinin itirazlarına neden olmuştur. Zira, Tiers-Etat temsilcileri, Etats Généraux'da sınıfların ayrı ayrı toplanmalarına şiddetle karşı çıkmışlardır. 10 Haziran 1789'da Tiers-Etat temsilcileri, asiller ve ruhban sınıfının üyelerine, aynı salonda toplanıp çalışmaya başlanmayı önermiştir. Asiller, bu öneriyi kabul etmediler, ruhban sınıfının üyeleri ise çekimser kalmayı tercih etmişlerdir. Ancak, bir süre sonra ruhban sınıfının bazı temsilcileri Tiers-Etat'ın saflarına katılmışlardır. Emmanuel Sieyès, 15 Haziran 1789'da Tiers-Etat temsilcilerine vakit kaybetmeden bir anayasa hazırlamalarını önermiştir. Sieyès'e göre ülke nüfusunun %96'sını temsil eden bu Meclis, halkın kendisinden beklediği bu görevi en kısa zamanda yerine getireliydi. Hatta, Sieyès, Meclis'in adının da değiştirilmesini önermiştir. Yapılan görüşmelerden sonra, Tiers-Etat, 17 Haziran 1789'da Etat Généraux'un adını "Ulusal Meclis" olarak değiştirdi. Yeni Meclis'in ilk kararı vergilerin halk tarafından onaylanma zorunluluğunu ilan etmek olmuştur. Tiers-Etat temsilcileri, asiller ve ruhban sınıflarının temsilcilerini de yeni meclise katılmaya davet etmişlerdir. Tiers-Etat'ın kararlı tutumu karşısında ruhban sınıfının temsilcileri 19 Haziran 1789'da 137'ye karşı 149 oyla, onlara katılma kararı almışlardır. Ancak, asiller daveti kabul etmemişlerdir. Bu gelişmeler karşısında Kral 16. Louis, yeni Meclisin toplanmasına engel olmak

için, Versailles sarayındaki toplantı salonunu kapatmıştır. Kralın bu tavrı Ulusal Meclis üyelerinin birbirlerine daha fazla bağlanmalarına yol açmıştır. 20 Haziran 1789'da "Jeu de Paume" salonunda toplanarak and içmişlerdir. Meclis üyeleri, andlarında "hiçbir zaman birbirlerinden ayrılmamaya, anayasayı tamamlayıncaya kadar nerede olursa olsun, koşulların elverdiği her yerde toplanmaya" karar vermişlerdir.

Bir anayasanın hazırlanması isteğinde bulunulması ve yüzyıllardan beri sürmekte olan mutlak monarşinin değiştirilmek istenmesi, Ulusal Meclisi ihtilâlcı bir niteliğe büründürmüştü.

3.2. Kurucu Meclis (Assemblée Constituante) Dönemi

Kral, Ulusal Meclis'in olayları yönlendirir hale gelmesi üzerine 27 Haziran 1789'da diğer sınıflara da yeni meclise katılmalarını emretmiştir. Kralın bu politik manevrası bir sonuç vermemiştir. Ulusal Meclis, anayasa yapmak üzere otuz üyeden oluşan bir anayasa komisyonu oluşturmuştur. Komisyonun temel işlevi, bir hukuk beyanamesi hazırlamak ve kralın yetkilerini açıklığa kavuşturmak olarak saptanmıştır.

Ulusal Meclis'in adı neye çevirilmiştir?

Anayasa Komisyonunun çalışmalarının devam ettiği bir sırada kralın askeri güçleri, meclisi kuşatarak anayasa yapma çabalarını sona erdirmek istemişlerdir. Ancak, Ulusal Meclis, kralın bu girişimine boyun eğmeyerek ihtilâlcı tavrını sürdürmüş ve 9 Temmuz 1789'da adını "Kurucu Meclis"e çevirmiştir. Kurucu Meclis, öncelikli olarak kendisini halkın temsilcisi ilan etmiş ve yasama yetkisini elinde toplamıştır.

Bu arada, iktisadi bunalım içinde bulunan halk, meclisin dağıtılacağı söylentileri üzerine ayaklanmış ve 13 Temmuz 1789'da Paris Belediyesi'ni ele geçirerek Commune (Komün) adlı bir şehir yönetimi kurmuştur. 14 Temmuz 1789'da da hapisane olarak kullanılan Bastille Kalesine saldırmış ve ele geçirmiştir. Bastille kalesinin düşmesi mutlak monarşinin yıkılması olarak değerlendirilmiştir.

İhtilâlciler, kralın yabancı uyruklu koruma askerlerine karşı ulusal ordu kurarak, komutanlığına Amerikan Bağımsızlık Savaşı'na katılmış olan La Fayette'yi getirmişlerdir. Bununla birlikte, Fransa'nın birçok kentinde Commune (Komün) adlı şehir yönetimleri kurularak ihtilâl yaygınlaştırılmıştır.

Kurucu Meclis'in çalışmaları nelerdir?

Kurucu Meclis, son gelişmeler sonucu 4 Ağustos 1789'da feodalite döneminden kalma bazı önemli ayrıcalıkları ortadan kaldırma kararı almıştır. Alınan bu kararlar içerisinde; derebeyliğin kaldırılması, mali imtiyazların ve angaryanın kaldırılması, herkesten eşit vergi alınması, sivil ve askeri görevlere girişte imtiyazların kaldırılması

ması gibi önemli noktalar vardı. Böylece, feodal düzen kaldırılarak siyasi, sosyal ve ekonomik eşitliğin sağlanması konusunda önemli bir adım atılmıştır.

Kurucu Meclis'in ikinci önemli çalışması ise, 28 Ağustos 1789'da "İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi"ni yayımlanmış olmasıdır.

3.3. İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi

İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi Türk düşünce tarihini nasıl etkilemiştir? Tartışınız.

İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi, Amerikan Haklar Bildirisinden sonra, çağımıza ve çağımızın insanına ışık tutan temel belgelerden biridir. Giriş ve 17 maddeden oluşan bildiri; sosyal ve siyasi hayatın tüm kötülüklerinin tek nedenini, insanın doğuştan sahip olduğu ve her zaman için var olan haklarının unutulmasına, bu haklara gereken saygının gösterilmemesine bağlamaktadır. Bildiriye göre; insanlar, hukuk bakımından, hür ve eşit doğarlar, hür ve eşit yaşarlar.

Her insan, başkalarının özgürlüğüne saygı göstermek şartı ile istediğini yapabileceği serbestliğine sahiptir. Düşüncelerini ve kanaatlerini başkalarına serbestçe açıklamaya, insanın en değerli haklarından biridir. Bu nedenle, her insan, serbestçe konuşabilir, yazabilir ve yayımlayabilir. Kamu hizmet ve görevlerinin herkese açık olması, kimseye ayrıcalıklı işlem yapılmaması esastır.

Bildiride, bireysel özgürlükler ve bu özgürlüklerin kullanılması açıklandıktan sonra, devlet ve yurttaş ilişkisi de açıklığa kavuşturulmuştur. İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi, kuvvetler ayrılığı ilkesini benimseyerek, devletin bireyler üzerindeki etkisini azaltmış, yasama, yürütme ve yargı organları arasında denge kurmaya çalışmıştır. Buna göre, hükümet ya da devletin temel amacı, insanın doğal ve zaman aşımına uğramayan haklarını korumaktır. Bu haklar; özgürlük, mülkiyet, güvenlik ve baskıya karşı direnmedir.

İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi, insanoğlunun eşitlik ve özgürlük mücadelesine yeni boyutlar kazandırmıştır. Bu nedenle, daha sonra yayınlanmış olan özgürlük bildirgelerini ve insan hakları belgelerini derinden etkilemiştir.

3.4. Yasama Meclisi Dönemi (1 Ekim 1791-22 Eylül 1791)

Kurucu Meclis, "İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi"ni ilan ettikten sonra anayasayı yapma hazırlıklarına girişmişti. Kurucu Meclis, iki yıl süren bir çalışmadan sonra anayasayı hazırlamıştı. Bu anayasa, 14 Eylül 1791 tarihinde Kral 16. Louis tarafından onaylanarak yürürlüğe sokulmuştu. Anayasa, egemenlik hakkının ulusa ait olduğunu belirtmiş, yasama, yürütme ve yargı güçlerinin birbirinden ayrı olduğunu açıklamıştı. Buna göre, kral, yürütme gücünün başında yer alıyordu. Ancak, yetkile-

ri anayasa ile sınırlandırılmıştı. Yasama gücü meclise, yargı gücü de halk tarafından seçilen yargıçlara verilmişti.

Anayasanın kabul edilmesi, Fransa'da mutlak monarşinin sona ermesini, meşruti monarşinin kurulmasını sağlamıştı. Kurucu Meclis de, anayasayı yaptıktan sonra kendini feshetmişti.

Yasama Meclisi'nin yapısı nasıldı?

Böylece, Yasama Meclisi için seçimler yapılmış ve 745 üye meclise girmeye hak kazanmıştı. Yasama Meclisi, 1 Ekim 1791 toplanarak çalışmalarına başlamıştı. Bu yeni dönemde kral, veto hakkına sahipti. Ayrıca, Meclis'teki kral taraftarları da sayısal olarak daha fazla idi. Meclis'te çok az Cumhuriyet yanlısı vardı. Bu nedenle, Meclis, tutucular ve ilericiler olmak üzere iki kanada ayrılmıştı.

Yeni rejimin karşıtları ülke dışında ne tür çalışmalarda bulunmuşlardır?

Yasama Meclisi döneminde iç karışıklıkların yanında, yeni rejimi yıkmak isteyen dış güçlerle de mücadele edilmiştir. Zira, kral ve kraliçe, kendilerini kısıtlayan anayasadan kurtulmak ve mutlak monarşiyi yeniden kurmak için yabancı krallardan gelecek yardımları beklemişlerdi. Fransa'dan kaçan, asiller ve rahipler de, eski düzene dönülmesi için Avusturya ve Prusya'yı kıştırtmışlardı. Yasama Meclisi, kışkırtıcı asiller ve rahiplerin belirli bir süre içinde Fransa'ya dönmemeleri halinde mal ve mülklerine el konulacağı kararını almıştır.

Ancak, kral, veto hakkını kullanarak bu kararı onaylamamıştır. Bunun üzerine Cumhuriyet yanlıları, kralın oturduğu sarayı basarak 16. Louis ve Kraliçe Marie Antoinette'yi tahttan indirmiş ve Luxemburg şatosunda göz hapsine almışlardır. Yürütme yetkisini de, altı bakandan oluşan geçici yürütme komitesine devretmişlerdir. Danton, bu komitenin en önemli kişilerinden biri olmuştur. İç ve dış olayların yoğun olduğu bir dönemde, Yasama Meclisi 20 Eylül 1792'de yerini Konvansiyon Meclisi'ne bırakmıştı.

3.5. Konvansiyon Meclisi (20 Eylül 1792-26 Ekim 1795)

Konvansiyon Meclisi'nin ilk çalışması ne olmuştur?

Konvansiyon Meclisi, genel oy ve iki dereceli bir seçim sonucu meydana gelmişti. 20 Eylül 1792'de ilk toplantısını yapan Meclis, 749 milletvekilinden oluşmuştu. Bu meclis ilk olarak, 21 Eylül 1792 tarihli oturumunda krallığı kaldırmış ve Cumhuriyeti ilan etmiştir. Konvansiyon Meclisi'nin bu kararı, Fransa'da 1. Cumhuriyet olarak adlandırılmıştır.

Kral, 1792 yılının kasım ayında Cumhuriyet yönetimine karşı ihtilâl hazırlıkları içinde olmakla suçlandı ve ölüme mahkum edilmiştir. Meclis'te önemli tartışmalar

yaratan idam cezası, 21 Ocak 1793'te infaz edilmiştir. Arkasından da Kraliçe Marie Antoinette, aynı suçtan 16 Ekim 1793'te idam olunmuştur.

Kralın idamı, Fransa'daki ihtilâl ve ihtilâl karşıtları arasındaki mücadeleyi arttırmıştır. Bununla birlikte, Avrupalı krallıklar da Fransa'daki rejimi ortadan kaldırmak için kendi aralarında koalisyon kurmuşlardır.

Cumhuriyetin korunması için hangi örgütler kurulmuştur?

Cumhuriyet'in içte ve dışta tehlikelerle karşılaşması üzerine, Meclis, rejimi korumak ve karışıklıkları önlemek üzere çeşitli komiteler kurulmasına karar vermiştir. Danton, Robespierre ve Marat gibi radikallerin öncülüğünde, "İhtilâlcî Gözcü Komiteleri", "İhtilâl Mahkemesi", "Kamu Selâmeti Komitesi" ve "Siyasi Komiserlikler" oluşturulmuştur. İhtilâlcî Gözcü Komiteleri'nin yabancıları göz altında bulundurmamak, kuşkulu kişilerin listesini hazırlamak, gerekli gördüklerinde de bu kişileri tutuklama yetkileri vardı. İhtilâl mahkemeleri ise; ihtilâl düşmanı her girişimi, özgürlük, eşitlik, birlik, Cumhuriyet'in bölünmezliği, devletin iç ve dış güvenliği aleyhindeki her suikasti ve krallığı yeniden kurmak amacını güden bütün komploları yargılamak hakkına sahip olacaktı. Verdiği kararlar bozulamayacak ve temyiz edilemeyecekti. Kamu Selâmeti Komitesi'nin görevi de, Meclis'e bağlı Geçici Yürütme Kurulu'nun yönetimine yardımcı olmak, gerektiğinde genel savunma önlemleri almaktı. Ordulara gönderilen Siyasi Komiserlikler de, orduda düzeni sağlamak ve gerekli gördüklerinde de generalleri tutuklamak yetkisine sahiptiler.

Konvansiyon Meclisi'nin hazırladığı anayasa hangi niteliklere sahiptir?

Bu siyasi organlar, terör yöntemine başvurarak yeni rejimin yerleşmesini sağlamaya çalışmışlardır. Bu arada Konvansiyon Meclisi, diktatörlük suçlamalarından kurtulmak, taşra halkına ve illere güven vermek amacıyla bir anayasa hazırlama yoluna gitmiştir. 24 Haziran 1793 tarihinde kabul edilen anayasanın başına, "İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi" konmuştur. Bu bildiri, 1789 İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi'nden daha eşitlikçi ve daha sosyal içerikli idi. Fransız İhtilâli içinde halk egemenliği görüşünü gerçekleştirmeye çalışan anayasa, güçler birliği ilkesine dayanmaktaydı. Yasama, yürütme ve yargı gücü, meclisin elinde toplanmaktaydı. Ancak, bu anayasa yürürlüğe sokulamamıştır.

Fransız İhtilâlcileri bir yandan bu iç siyasi gelişmelerle uğraşırken, diğer yandan dış düşmanlarla mücadele etmişlerdir. İhtilâlin düşmanlarını sınırlarda durdurmak amacıyla gençler kitleler halinde askere alınmışlardır. Ülkede yaratılan bu heyecan dalgası sonucu, rejim dış güçlerden korunmuştur.

Ancak, şiddet ve baskının dayanılmaz hale gelmesi, ılımlı Cumhuriyetçilerin orduyla işbirliğine gitmesine yol açmıştır. Bunun sonucunda, 27 Temmuz 1794'te terör uygulamalarıyla tanınan Robespierre ve yandaşları yakalanarak idam edilmişlerdir. İlimli Cumhuriyetçiler, yeni bir anayasa hazırlamaya başlamışlardır. Yeni anayasayı hazırlama çalışmaları 22 Ağustos 1795 tarihine kadar devam etmiştir. Bu

tarihte "3. yıl Anayasası" denilen anayasa kabul edilmiştir. 26 Ekim 1795'de de Konvansiyon Meclisi dağılmış ve Direktuvar dönemi başlamıştır.

3.6. Direktuvar Dönemi (28 Ekim 1795-9 Kasım 1799)

Direktuvar Dönemi'nde yasama gücü nasıl oluşturulmuştur?

Bu dönemde yürütme gücünün kullanılması, meclis tarafından seçilen beş üyeye verilmesi kararlaştırılmıştı. Yürütme gücünü elinde bulunduran bu kurula, "Direktuvar" adı verilmiştir. Yasama gücü ise, meclise aitti. Ancak, meclis diktatörlüğüne engel olmak için iki meclis oluşturulmuştur. Bu meclislerden biri 500 üyeli "Beşyüzler Meclisi, diğeri de 250 üyeli senato niteliğindeki "İhtiyarlar Meclisi" idi.

Direktuvar döneminde meydana gelen siyasal ve iktisadi olaylar, halkın giderek yoksullaşmasına yol açmıştır. Bu nedenle, yeni rejimden krallık taraftarları da, Cumhuriyetçiler de hoşnut kalmadılar ve halkı ayaklanmaya kışkırttılar. Bu tarihlerde meydana gelen ayaklanmaların büyük kısmını, genç bir general olan Napolyon Bonapart bastırmıştır. Ayrıca, Napolyon Direktuvar döneminde Avusturya ve Mısır'a da askeri seferler düzenlenmiştir. Fransa, Napolyon'un seferleri sonucu İtalya ve Dalmaçya kıyıları ile Mısır'a yerleşmiştir.

Ancak, Direktuvar yönetimi, iç politikada başarılı olamadı. Napolyon, siyasi belirsizliğin yoğun olduğu bir dönemde, 7 Ekim 1799'da Mısır'dan gizlice ayrılarak Fransa'ya döndü. Halk, Napolyon'un içte ve dışta düzeni sağlayacağına inanıyordu. Nitekim, Napolyon, hükümet karşıtlarıyla birleşerek 9 Kasım 1799'da bir darbe yaparak Direktuvar yönetimine son vermiştir.

3.7. Konsüllük Dönemi (10 Kasım 1799-18 Mayıs 1804)

Napolyon Bonapart'ın önderliğinde gerçekleştirilen darbe sonucu "İhtiyarlar Meclisi" dağılmış, beş kişilik Direktuvar Kurulu da kaldırılarak yerine üç konsülden oluşan geçici bir hükümet kurulmuştu. Görevlendirilen iki komisyon da, yeni bir anayasa yapmak için çalışmalara başlamıştı.

Hazırlanan anayasanın nitelikleri nelerdir?

Napolyon Bonapart, kendisini dört yıl süreyle konsül seçti. Bu tarihten sonra, Napolyon Fransa'nın yönetimini eline almıştır. Napolyon, ilk iş olarak görevlendirilen iki anayasa komisyonunun hazırladığı anayasa taslağına son şeklini vererek ilan ettirmek olmuştur. Cumhuriyeti esas alan ve dört meclisli bir parlamento meydana getiren bu anayasa, Napolyon'un kişiliğinde toplanan merkezîyetçi bir yönetim anlayışına sahipti. Bu nedenle, "despotik cumhuriyet" olarak da adlandırılabilir.

Napolyon, anayasadan yararlanarak kendisini ömür boyu konsül seçirmiştir. 2 Aralık 1804'te de inparatorluğunu ilan etmiştir.

4. Fransız İhtilâli'nin Avrupa'da Etkileri

Avrupa'lı Devletlerin Fransız İhtilâli'ne karşı gösterdikleri ilk tepki nasıl olmuştur?

Avrupa Devletleri, başlangıçta Fransa İhtilâli'ni bu ülkenin iç sorunu olarak yorumlamışlardır. Hatta, ihtilâl sonucunda Fransa'nın zayıf düşeceği tahmininde bulunmuşlar ve Fransa'yı kendi sorunlarıyla başbaşa bırakmışlardır. Ancak, Fransız İhtilâli ve ihtilâlin getirdiği yeni ilkeler, Avrupa'nın monarşik düzenlerini tehdit etmeye başlayınca bu tavırlarından vazgeçmişlerdir.

Avrupalı Devletler, ihtilâlin hangi ilkelerinden ürkmüşlerdir?

Fransız İhtilâli sonucunda köylülerin derebeylik düzenini yıkması, tamamen özgür ve aynı zamanda emeklerinin karşılığını alacak şekilde toprak sahibi olması, egemenliğin tanrısal bir nitelikten kurtarılarak dünyevi bir hale getirilmesi, burjuvazinin siyasal iktidarı ele geçirmesi, laik bir anlayışın benimsenmesi, medeni hukuk alanında önemli düzenlemelerin yapılması ve milliyetçiliğin yayılması gibi etkenler Avrupalı monarşik devletlerin kendi aralarındaki anlaşmazlıkları sona erdirerek ittifaklar kurmalarına yol açmışlardır. 1792 yılından itibaren Fransa'ya savaş açmışlardır.

Fransa'ya karşı bu dönemde verilen savaşlara İhtilâl Savaşları ya da Koalisyon Savaşları adı verilmiştir. 1792 yılında başlayıp 1815 yılına kadar süren koalisyon savaşlarında, Fransa, "krallık baskısı altında inleyen ulusları kurtarmak", Avrupalı monarşik devletler ise, "Fransa'da mutlak krallığı yeniden kurmak" amacı ile hareket ettiklerini ileri sürmüşlerdir.

Özet

18. yüzyılda koyu bir mutlakiyetle yönetilen Fransa, siyasi, sosyal ve ekonomik çöküntü yaşamıştır. Halkın büyük bir kısmı ayrıcalıklı sınıfların -aristokratlar ve ruhbanlar- baskısı altında yer almıştı. Ticari ilişkilerin sonucu gittikçe zenginleşen burjuvazi de siyasal iktidara ortak olmak istemişti. Akılcı düşüncüsü savunan Fransız düşünürleri de egemenliğin kaynağını tanrısal olmaktan çıkartılarak halk iradesine dönüştürülmesini savunmuşlardır.

Siyasi, sosyal ve ekonomik nedenlerle başlayan Fransız İhtilâli, kısa sürede eşitlik, özgürlük ve kardeşlik gibi siyasal kavramlara sahip çıkarak evrenselleşmiştir. İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi'nde belirtilen ilkeler yeni bir düzeni gündeme getirmiştir. Ancak, ihtilâl sonucu

Fransa'da uzun süre siyasi, sosyal ve ekonomik dengeler yerine oturmamıştır. Mutlakiyetten halk egemenliğine geçiş, kral yandaşları tarafından benimsenmemiştir. Küçük burjuva ve geniş halk yığınları da daha eşitlikçi bir düzen talep etmişlerdir. Bu talepler, Yasama Meclisi Konvansiyon Meclis, Direktör Dönemi ve Konsüllük Dönemi gibi süreçlerin yaşanmasına yol açmıştır.

Fransız İhtilâli, kısa bir süre içinde yalnız Fransa'yı değil, tüm Avrupa'yı etkilemiştir. Cumhuriyet, anayasa, halk egemenliği, demokrasi ve ulusçuluk gibi siyasal değerlerin yayılmasına katkıda bulunmuştur.

Değerlendirme Soruları

- Aşağıdaki düşünürlerden hangisi "İran Mektupları" adlı eserinde Fransa'nın toplumsal kurumlarını ve kiliseyi eleştirmiştir?
  - Jean Jacques Rousseau
  - Montesquie
  - Diderot
  - Voltaire
  - Emmanuel Sieyes
- Aşağıdakilerden hangisi Üçüncü Sınıfı (Tiers-Etati) en iyi şekilde tanımlamaktadır?
  - Asiller ve ruhban sınıfının dışında kalan, bütün ayrıcalıksız unsurlar
  - Tüm siyasal ve hukuksal ayrıcalıklara sahip unsurlar
  - Ayrıcalıklardan yoksun burjuvalar
  - Feodal düzende tüm haklardan yoksun köylüler
  - Sanayi işçileri
- Fransa tarihinde "Etats Generaux" Meclisi ilk kez hangi kral döneminde toplanmıştır?
  2. Philippe
  14. Louis
  1. Philippe
  15. Louis
  16. Louis
- Yasama, yürütme ve yargı güçlerinin mecliste toplandığı dönem aşağıdakilerden hangisidir?
  - Yasama Meclisi
  - Direktuar Dönemi
  - Konsüllük Dönemi
  - Konvansiyon Dönemi
  - Kurucu Meclis

5. Aşağıdakilerden hangisi, "İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi" nde yer almamıştır?
- A. Kamu hizmet ve görevlerinin herkese açık olması,
  - B. Yasama, yürütme ve yargı güçlerinin birbirinden ayrı olması,
  - C. Devletin temel amacının yuttaşların sahip olduğu hakları koruması,
  - D. Yayın özgürlüğünün olması,
  - E. Oy kullanmak için belli oranda vergi ödenme zorunluluğunun olması.

Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar

Ateş, Toktamış; **Siyasal Tarih I**, İstanbul: 1982.

Armaoğlu, Fahir; **Siyasi Tarih (1789-1960)**, Ankara: 1975.

Aulard, A.; **Fransa İnkılâbının Siyasi Tarihi**, 3 cilt, (Çeviren: Nazım Poray), Ankara: 1987.

Gaxotte, Pierre; **Fransız İhtilâli Tarihi**, (Çeviren: Semih Tiryakioğlu), İstanbul: 1969.

Hobsbawm, Eric J.; **Devrim Çağı: 1789-1848**, (Çevirenler: Jülide Ergüder-Alaeddin Şenel), Ankara: 1989.

Özkaya, Yücel; "Fransız İhtilâli ve Avrupa (1789-1815)" **Avrupa Tarihi**, (Editör: Mehmet Kayıran), Eskişehir: 1991.

Sarıca, Murat; **100 Soruda Fransız İhtilâli**, İstanbul: 1981.

Tanilli, Server; **Dünyayı Değiştiren On Yıl: Fransız Devrimi Üstüne (1789-1799)**, İstanbul: 1990.

Uçarol, Rıfat; **Siyasi Tarih (1789-1994)**, İstanbul: 1995.

Üçok, Çoşkun; **Siyasal Tarih (1789-1950)**, Ankara: 1967.

Değerlendirme Sorularının Yanıtları

1. B   2. A   3. C   4. D   5. E